

2021/2180(INI)

16.3.2022

LAUSUNTO

talousarvion valvontavaliokunnalta

kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle

komission oikeusvaltiokertomuksesta 2021
(2021/2180(INI))

Valmistelija (*): Petri Sarvamaa

(*): Valiokuntien yhteistyömenettely – työjärjestyksen 57 artikla

PA_NonLeg

EHDOTUKSET

Talousarvion valvontavaliokunta pyytää asiasta vastaavaa kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokuntaa sisällyttämään seuraavat ehdotukset päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

1. korostaa, että unionin talousarvion ja taloudellisten etujen toteuttamisessa ja suojaamisessa on noudatettava unionin perussopimukseen sisältyviä yleisiä periaatteita, erityisesti SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja arvoja, sekä moitteettoman varainhoidon periaatetta, joka vahvistetaan SEUT-sopimuksen 317 artiklassa ja 18. heinäkuuta 2018 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU, Euratom) 2018/1046 (varainhoitoasetus); korostaa, että oikeusvaltioperiaate on sekä ohjaava arvo että olennainen edellytys näiden periaatteiden noudattamiselle;
2. muistuttaa, että yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi 16. joulukuuta 2020 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU, Euratom) 2020/2092, jäljempänä 'ehdollisuusasetus', sisällytetään ehdollisuusmekanismi laajempaan kehykseen ja että asetuksessa edellytetään komission käyttävän omia vuotuisia oikeusvaltiokertomuksiaan lähteenä, kun se laatii asetuksen mukaisia objektiivisia arviointeja; kehottaa jälleen kerran komissiota panemaan ehdollisuusasetuksen viipymättä täytäntöön lähettämällä asianomaisille jäsenvaltioille asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kirjallisia ilmoituksia; muistuttaa talousarvioon kohdistuvien toimenpiteiden osalta, että kun oikeusvaltioperiaatetta loukataan jossakin jäsenvaltiossa, parlamentin valiokuntien toimivalta olisi määritettävä parlamentin työjärjestyksen liitteen VI perusteella, jos ehdollisuusasetuksessa säädetyn menettelyn mukaisia rikkomuksia käsitellään parlamentissa;
3. suhtautuu myönteisesti Euroopan unionin tuomioistuimen päätökseen hylätä Unkarin ja Puolan ehdollisuusasetuksesta nostamat kanteet; pitää valitettavana, että komissio hukkasi aikaa asetuksen voimaantulon jälkeen päättämällä yksipuolisesti noudattaa Eurooppa-neuvoston ei-sitovia päätelmiä, minkä johdosta Euroopan parlamentti nosti SEUT-sopimuksen 265 artiklan mukaisen laiminlyöntikanteen; korostaa, että komission oikeusvaltiokertomus 2021 sisältää useita yksityiskohtaisia esimerkkejä oikeusvaltioperiaatteen loukkauksista, jotka kuuluvat ehdollisuusasetuksen soveltamisalaan, minkä vuoksi komission olisi pitänyt käynnistää ehdollisuusmekanismi jo kauan sitten;
4. pitää erittäin valitettavana, että komission toimimattomuus tammikuusta 2021 lähtien on johtanut siihen, että oikeusvaltiotilanne on heikentynyt useissa jäsenvaltioissa, kuten komission oikeusvaltiokertomuksesta 2021 käy ilmi;
5. palauttaa mieliin 8. heinäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman suuntaviivojen laatimisesta ehdollisuusasetuksen soveltamiseksi; vaatii luomaan suuremman yhteyden komission vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen ja ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn käynnistämisen välille esimerkiksi sisällyttämällä vuotuisiin oikeusvaltiokertomuksiin osion, jossa käsitellään tapauksia, joissa oikeusvaltioperiaatteen rikkominen jäsenvaltiossa on vaikuttanut tai uhkaa vaikuttaa vakavasti unionin talousarvion moitteettomaan varainhoitoon tai unionin taloudellisten etujen riittävän suoraan suojaamiseen; kehottaa komissiota esittämään tulevissa

kertomuksissaan arvioinnin oikeusvaltioperiaatetta koskevassa ehdollisuusasetuksessa säädettyjen ehtojen täyttämistä, yhteenvedon toimista, joita on toteutettu kansallisella tai EU:n tasolla tällaisten tapausten käsittelemiseksi, ja arvion siitä, missä määrin niillä on onnistuttu suojaamaan unionin talousarviota;

6. pitää valitettavana, että komission oikeusvaltiokertomus 2021 on edelleen pääasiassa kuvaileva eikä siinä esitetä riittäviä analyyseja tai suunniteltuja korjaavia toimia, mikä heikentää kertomuksen ennaltaehkäisevää vaikutusta; palauttaa mieliin esittämänsä pyynnön, että komissio sisällyttäisi oikeusvaltiokertomukseen maakohtaisia suosituksia siitä, miten voidaan puuttua havaittuihin huolenaiheisiin tai korjata oikeusvaltioperiaatteen rikkomiset, mukaan lukien konkreettiset toimet ja täytäntöönpanon määräajat, sekä seuraisi suositustensa ja korjaavien toimien täytäntöönpanoa; painottaa, että vuotuisissa kertomuksissa ei eroteta selkeästi toisistaan jäsenvaltioita, joissa on yksittäisiä ongelmia, ja jäsenvaltioita, joissa on järjestelmällisiä oikeusvaltioperiaatteen puutteita; kehottaa komissiota tekemään tämän eron tulevissa vuotuisissa kertomuksissa, jotta oikeusvaltiokertomuksesta tulisi kattava väline, jota jäsenvaltiot voivat käyttää havaittujen oikeusvaltioperiaatteen rikkomisten korjaamiseksi; muistuttaa, että komission olisi sovitettava suosituksensa yhteen niiden konkreettisten unionin välineiden kanssa, joita voidaan käyttää tapauksissa, joissa jäsenvaltiot eivät toteuta korjaavia toimia;
7. korostaa, että komission vuoden 2021 oikeusvaltiokertomuksen 27 maakohtaisessa luvussa arvioidut neljä alaa (oikeuslaitos, korruptiontorjunnan kehys, tiedotusvälineiden moniarvoisuus sekä hallitusjärjestelmän osien keskinäinen valvontajärjestelmä) ovat keskeisiä toisistaan riippuvaisia pilareita, joilla ylläpidetään oikeusvaltioperiaatetta, torjutaan petoksia ja korruptiota ja suojataan unionin taloudelliset edut; pitää tarpeellisena sisällyttää arviointiin Venetsian komission vuonna 2016 laatiman oikeusvaltion arviointiperusteita koskevan luettelon muut tärkeät osat, erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventumista koskeva luku; pitää myönteisenä covid-19-pandemian vaikutusten arviointia arvioiduilla neljällä alalla; korostaa, että tätä arviointia on tärkeää jatkaa tulevissa vuotuisissa oikeusvaltiokertomuksissa, jotta voidaan edistää korruption vastaisten toimenpiteiden valtavirtaistamista pandemiaan liittyvillä aloilla, joita ovat esimerkiksi elpymisrahastot, poikkeustilalainsäädäntö ja sairaanhoito; huomauttaa, että covid-19-pandemia on lyhentänyt lainsäädäntöprosesseja ja vähentänyt parlamentaarista keskustelua sekä lyhentänyt kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien kuulemisia tai keskeyttänyt ne kokonaan;
8. katsoo, että Euroopan unionin olisi näytettävä esimerkkiä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisessa; kehottaa siksi jälleen komissiota sisällyttämään vuotuisen oikeusvaltiokertomukseensa soveltuvin osin arvion EU:n toimielinten tuloksellisuudesta kertomuksessa käsitellyillä aloilla;
9. huomauttaa, että covid-19-pandemian torjuntatoimet edellyttivät usein poikkeuksellista ja välttämätöntä joustoa hallinnollisista säännöistä ja valvonnasta, jotta voidaan toimia nopeasti, ja pitää myönteisenä, että oikeusvaltioperiaatteen ja korruption torjuntaan kohdistuvia riskejä lievennettiin joissakin tapauksissa kansallisiin poikkeustilajärjestelyihin sisältyvillä suojatoimilla; muistuttaa tässä yhteydessä 15. joulukuuta 2021 antamastaan päätöslauselmasta korruption, sääntöjenvastaisten

menojen ja EU:n ja jäsenvaltioiden varojen väärinkäytön välttämiseen hätäapurahastojen ja kriiseihin liittyvien menoalojen tapauksessa tähtäävien ennaltaehkäisevien toimenpiteiden arvioinnista; korostaa, että covid-19-pandemian kaltaisissa hätätilanteissa terveydenhuoltoala on erityisen altis korruptiolle julkisissa hankinnoissa, terveydenhuoltoon liittyvissä palveluissa ja covid-19-petoksissa;

10. korostaa, että oikeusvaltioperiaatteen rikkomiset jäsenvaltioissa voivat heikentää taloudellista ja sosiaalista elpymistä erityisesti, kun ne vaikuttavat EU:n rakenneuudistusvälineisiin, kuten elpymis- ja palautumistukivälineeseen ja rakennerahastoihin; pyytää komissiota sisällyttämään vuotuisiin oikeusvaltiokertomuksiin tietoja kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvistä asiaankuuluvista uudistusprioriteeteista, jotka osaltaan suojelevat EU:n talousarviota ja unionin taloudellisia etuja neljällä arvioidulla alalla;
11. toistaa, että korruption torjunta edellyttää, että tutkinta- ja syyttäväviranomaiset käsittelevät lainvastaisuudet tehokkaasti, että kansalliset tuomioistuimet ovat riippumattomia ja että unionin tuomioistuimen ratkaisuja noudatetaan; huomauttaa, että covid-19-pandemia on paljastanut kansallisten oikeusjärjestelmien haavoittuvuuden hätätilanteissa ilmeneville häiriöille, ja korostaa näin ollen, että on tärkeää investoida henkilö- ja rahoitusresursseihin ja digitalisaatioon sekä puuttua rakenteellisiin esteisiin, jotta oikeusjärjestelmien tehokkuutta ja häiriönsietokykyä voidaan parantaa merkittävästi;
12. korostaa, että korruptiontorjuntatoimet kattavat monia eri osa-alueita ja niihin sisältyy tyypillisesti eettisiä sääntöjä ja valistustoimenpiteitä sekä sääntöjä, jotka koskevat varallisuudesta annettavia ilmoituksia, yhteensopimattomia tehtäviä ja eturistiriitoja, julkisia hankintoja, sisäisiä valvontamekanismeja, edunvalvontaa ja nk. pyöröviilmiötä; kehottaa toteuttamaan EU:n tasolla lisää korruptiontorjuntatoimia, kuten varmistamaan omistusrakenteiden avoimuuden ja kieltämään offshore-yritysten tai pöytälaatikkoyhtiöiden osallisuuden EU:n varojen käyttöön; suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio on hyväksynyt rahanpesun torjuntaa koskevan ehdotuspaketin; kehottaa EU:n toimielimiä olemaan neuvotteluissaan kunnianhimoisia ja pyrkimään mahdollisimman pian sopimukseen erityisesti sellaisen uuden eurooppalaisen rahanpesuntorjuntaviranomaisen perustamisesta, jolla on laajat valtuudet valvoa suoraan kaikkein riskialtteimpia ilmoitusvelvollisia rahoituslaitoksia, sekä selkeistä säännöistä tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevalle avoimuudelle; muistuttaa kansallisten toimenpiteiden merkityksestä petosten ja lahjonnan ehkäisemisessä sekä näistä tapauksista saadun hyödyn takaisinperinnässä; suhtautuu tältä osin myönteisesti vuoden 2021 oikeusvaltiokertomukseen sisältyviin tietoihin korruptiotapauksista, joissa on osallisina jäsenvaltioiden korkean tason virkamiehiä, ja kehottaa selventämään tulevissa kertomuksissa, ovatko ne vaikuttaneet EU:n varoihin; katsoo, että EU:n toimielimillä on oltava täydet valmiudet ehkäistä ja tutkia petoksia ja korruptiota;
13. kehottaa jälleen komissiota arvioimaan jäsenvaltioiden korruptiontorjuntalainsäädännön, -politiikkojen ja -strategioiden olemassaolon lisäksi niiden tehokkuutta, myös keskeisiä tekijöitä, jollaisia ovat esimerkiksi selkeät ja mitattavissa olevat tavoitteet, riittävät taloudelliset resurssit, säännölliset arvoinnit ja erikoistuneiden toimielinten selkeästi määritellyt vastuut; arvostaa sitä, että kertomuksessa todetaan jäsenvaltioiden päässeen kaiken kaikkiaan hyvälle sijoille

vuoden 2020 korruptioindeksissä, ja pitää tässä yhteydessä myönteisenä, että kymmenen jäsenvaltiota on maailman vähiten korruptoituneina pidettyjen 20 maan joukossa ja että 14 muuta jäsenvaltiota on edelleen keskiarvon yläpuolella tai on parantanut pisteitään; pitää kuitenkin erittäin valitettavana, että joissakin jäsenvaltioissa korruption koetaan merkittävästi yleistyneen;

14. panee erittäin huolestuneena merkille, että tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantavälineen mukaan sananvapaus, tiedonsaantioikeuden suojelu ja toimittajien suojelu heikkenivät vuonna 2021 verrattuna vuoden 2020 tilanteeseen; muistuttaa, että tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus ovat olennaisen tärkeitä EU:n taloudellisten etujen suojaamiseksi, koska korruption, petosten tai EU:n varojen käyttöön liittyvien eturistiriitojen tunnistaminen on usein tutkivan journalismin ansiota;
15. korostaa, että avoimuus, julkisen tiedon saatavuus, tiedotusvälineiden vapaus ja moninaisuus, väärinkäytösten paljastajien suojelu ja yleinen lahjomattomuuden kulttuuri julkisessa elämässä ovat korruption ehkäisemisen ja havaitsemisen kannalta keskeisiä asioita, sillä ne helpottavat julkista valvontaa ja ylläpitävät kansalaisten luottamusta; on huolissaan useissa jäsenvaltioissa havaittavasta taantumisesta näillä aloilla; kehottaa komissiota puuttumaan koordinoitusti asiaankuuluvien EU:n ja jäsenvaltioiden toimielinten ja elinten kanssa rikkomuksiin, jotka se on havainnut aiemmissa vuotuisissa oikeusvaltiokertomuksissaan, jotta ei aiheuteta haittaa kansalaisille ja yrityksille, jotka eivät ole syyllistyneet korruptioon;
16. on huolissaan komission oikeusvaltiokertomuksessa 2021 esitetystä havainnoista, joiden mukaan joissakin maissa valtion tukema hlbtj-järjestöjen häirintä ja pelottelu vaikuttaa järjestöjen mahdollisuuksiin saada rahoitusta; kehottaa komissiota tarkastelemaan asiaa lähemmin ja varmistamaan, että kaikkialla unionissa noudatetaan täysimääräisestä syrjimättömyysperiaatetta EU:n varojen saannissa; katsoo, että nämä havainnot tukevat parlamentin pitkäaikaista kantaa, jonka mukaan oikeusvaltiokertomuksen soveltamisala olisi laajennettava kattamaan kaikki SEU-sopimuksen 2 artiklan mukaiset arvot;
17. pitää myönteisenä, että vuoden 2021 kertomuksessa kiinnitetään erityistä huomiota puolueiden rahoitukseen, koska asia on tärkeä eurooppalaisen vaalialueen muotoutumisen kannalta ja vaikuttaa kansalaisyhteiskuntaan; on huolissaan siitä, että puolueiden rahoitusta voidaan käyttää korruption kanavana, ja tähdentää avoimuuden ja sääntelyn tiukkuuden merkitystä; kehottaa komissiota keskittymään edelleen tähän asiaan tulevissa kertomuksissaan ja käsittelemään tarvittaessa myös uudistuksia, jotka voivat vaikuttaa Euroopan tason poliittisten puolueiden jäsenpuolueita koskevien vaatimusten noudattamiseen;
18. suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio on käyttänyt vuoden 2021 oikeusvaltiokertomuksensa arvioinneissa monia erilaisia, myös kansalaisyhteiskunnan järjestöiltä ja valtioista riippumattomia järjestöiltä peräisin olevia lähteitä; korostaa ruohonjuuritasoisten järjestöjen keskeistä roolia oikeusvaltioperiaatteen rikkomisten tunnistamisessa ja niistä raportoinnissa kansallisella ja paikallisella tasolla;
19. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita käyttämään komission vuotuisia oikeusvaltiokertomuksia ja niissä esitettyjä havaintoja järjestelmällisen korruption

määrätietoiseen torjuntaan ja hyödyntämään kaikkia EU:n rahoitusalan lainsäädännön mukaisia tehokkaita välineitä sekä sovellettavia alakohtaisia ja varainhoitosääntöjä korruption ja petosten ehkäisemiseen, torjumiseen ja seuraamusten langettamiseen, myös covid-19-pandemiaa edeltäneiden petosten tapauksessa, sekä julkisten varojen käytön säännölliseen seurantaan, mukaan lukien elpymis- ja palautumistukivälineen varat;

20. on huolissaan siitä, että koska monissa jäsenvaltioissa on osoitettu riittämättömästi resursseja korruption tutkinnasta ja syytteenpanosta vastaaville viranomaisille, pitkälle erikoistunutta henkilöstöä on ollut erityisen vaikeaa rekrytoida tai sitouttaa; huomauttaa, että viranhaltijat tarvitsevat asianmukaista tukea erityisesti hätätilanteissa, jotta voidaan varmistaa julkishallinnon tasokkuus ja se, että viranomaiset soveltavat lakia oikein ja panevat tuomioistuinten päätökset täytäntöön asianmukaisesti; muistuttaa, että kaikista jäsenvaltioista saatavat yhdenmukaiset, ajantasaiset ja konsolidoidut tilastotiedot ovat erittäin tärkeitä korruption rikosten tutkinnassa ja syytteenpanossa; kehottaa siksi komissiota käyttämään vuotuisia kertomuksiaan tukeakseen tällaisten rikosten tunnusmerkistöjen unionin laajuista yhdenmukaistamista sekä tietokokonaisuuksien parempaa käyttöä, jotta saadaan vertailukelpoisia tietoja korruptiotapausten käsittelystä koko EU:ssa;
21. korostaa, että poikkeustilan aikana suorat julkiset hankinnat olivat mahdollisia erityisesti terveydenhuollon tarvikkeiden ja laitteiden hankkimiseksi eikä niissä noudatettu erityistä avoimuutta tai julkisia hankintoja koskevia oikeudellisia rajoituksia; kehottaa komissiota sekä toimivaltaisia EU:n ja jäsenvaltioiden toimielimiä tutkimaan mahdolliset virheet poikkeustilan aikana tehdyissä hankinnoissa;
22. pitää valitettavana, että kertomuksessa ei selkeästi todeta oikeusvaltioperiaatteen tahallista taannuttamista Puolassa ja Unkarissa, mikä voi johtaa taantumisen jatkumiseen näissä kahdessa jäsenvaltiossa ja vaikuttaa vakavasti myös muihin jäsenvaltioihin;
23. on tyytyväinen siihen, että kansalaisyhteiskuntaa kuultiin kertomusta laadittaessa; korostaa, että kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat antaa arvokkaan panoksen maakohtaisten tilanteiden arviointiin ja tarkastella tilannetta kriittisemmin kuin asianomainen hallitus; panee kuitenkin merkille, että kuulemisprosessia voitaisiin parantaa varmistamalla muun muassa, että kansalaisyhteiskunnan toimijoiden näkemysten pohjalta toteutetaan jatkotoimia, että näkemysten esittämiseen varataan riittävästi aikaa ja että vuosittainen julkaisusykli on johdonmukainen, sekä tarkistamalla näkemysten esittämiseen tarkoitetun ”yhden koon” kyselylomakkeen muotoa; kannustaa komissiota tiedustelemaan kansalaisyhteiskunnan näkemyksiä siitä, miten kuulemisprosessia voitaisiin optimoida tulevia kertomuksia varten;
24. pitää valitettavana, että alustavat maakohtaiset luvut annettiin tiedoksi vain asianomaisen maan hallitukselle, minkä vuoksi muiden kansallisten parlamenttien jäsenet saattoivat antaa panoksensa vasta, kun lopullinen kertomus oli julkaistu; korostaa, että maakohtaista tilannetta arvioitaessa on tärkeää kuulla kattavasti kaikkia demokraattisia puolueita, koska oman maan tilanteen vähemmän kriittinen arviointi on luonnollisesti hallitusten edun mukaista; kehottaa komissiota toimittamaan alustavat maakohtaiset luvut kaikille kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin ne

toimitetaan asianomaisten jäsenvaltioiden hallituksille.

**TIEDOT HYVÄKSYMISESTÄ
LAUSUNNON ANTAVASSA VALIOKUNNASSA**

Hyväksytty (pvä)	15.3.2022
Lopullisen äänestyksen tulos	+: 23 -: 7 0: 0
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet jäsenet	Matteo Adinolfi, Gilles Boyer, Olivier Chastel, Caterina Chinnici, Lefteris Christoforou, Corina Crețu, Ryszard Czarnecki, José Manuel Fernandes, Luke Ming Flanagan, Daniel Freund, Isabel García Muñoz, Monika Hohlmeier, Jean-François Jalkh, Pierre Karleskind, Mislav Kolakušić, Joachim Kuhs, Ryszard Antoni Legutko, Claudiu Manda, Alin Mituța, Younous Omarjee, Markus Pieper, Michèle Rivasi, Sándor Rónai, Petri Sarvamaa, Simone Schmiedtbauer, Angelika Winzig, Lara Wolters, Tomáš Zdechovský
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet varajäsenet	Mikuláš Peksa, Elżbieta Rafalska

**LOPULLINEN ÄÄNESTYS NIMENHUUTOÄÄNESTYKSENÄ
LAUSUNNON ANTAVASSA VALIOKUNNASSA**

23	+
PPE	Lefteris Christoforou, José Manuel Fernandes, Monika Hohlmeier, Markus Pieper, Petri Sarvamaa, Simone Schmiedtbauer, Angelika Winzig, Tomáš Zdechovský
Renew	Gilles Boyer, Olivier Chastel, Pierre Karleskind, Alin Mituța
S&D	Caterina Chinnici, Corina Crețu, Isabel García Muñoz, Claudiu Manda, Sándor Rónai, Lara Wolters
The Left	Luke Ming Flanagan, Younous Omarjee
Verts/ALE	Daniel Freund, Mikuláš Peksa, Michèle Rivasi

7	-
ECR	Ryszard Czarnecki, Ryszard Antoni Legutko, Elżbieta Rafalska
ID	Matteo Adinolfi, Jean-François Jalkh, Joachim Kuhs
NI	Mislav Kolakušić

0	0

Symbolien selitys:

+ : puolesta

- : vastaan

0 : tyhjää